

คอลัมน์ “เศรษฐศาสตร์เจ้าพระยา”

นิตยสาร ผู้จัดการรายเดือน ฉบับเดือนกรกฎาคม 2543

กอล์ฟ ทุนวัฒนธรรม และเศรษฐกิจฟองสบู่ ตอนที่สอง

รังสรรค์ ณะพรพันธุ์

การแข่งขันกอล์ฟมีมานานนับศตวรรษ ในสหราชอาณาจักรมีการแข่งขันระหว่างสโมสรกอล์ฟชั้นนำรวม 8 สโมสรในปี ค.ศ. 1857 ซึ่งจัดโดย *Preswick Club* ในปีต่อมา แบบแผนการแข่งขันเปลี่ยนจากการแข่งขันเป็นทีมมาเป็นประเภทบุคคล ปี ค.ศ. 1860 ถือเป็นปีแรกที่มีการแข่งขันที่เรียกว่า *British Open Championship* ผู้เข้าแข่งขันจำเป็นต้องได้รับการยอมรับว่าเป็น ‘มืออาชีพ’ ในปีต่อมาเปิดโอกาสให้ทุกคนเข้าร่วมแข่งขันได้ ส่วนการแข่งขันของนักกอล์ฟสมัครเล่น แม้จะมีมาเป็นเวลาช้านาน แต่เพิ่งจะมายอมรับอย่างเป็นทางการในภายหลังว่า การจัดการแข่งขันโดย *Royal Liverpool Club* ในปี ค.ศ. 1885 นับเป็นการแข่งขันกอล์ฟสมัครเล่นครั้งแรกในสหราชอาณาจักร

ในสหรัฐอเมริกา การแข่งขันกอล์ฟสมัครเล่นครั้งแรกจัดโดย *The United States Golf Association (USGA)* ในปี ค.ศ. 1895 และเพิ่งจะมีการแข่งขันกอล์ฟอาชีพในปี ค.ศ. 1916 ซึ่งเป็นปีเดียวกับที่มีการจัดตั้ง *The Professional Golfers Association of America (PGA)*

วิเคราะห์จากพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ กอล์ฟเป็นกีฬาของชนเผ่าแองโกลแซกซันเติบโตใหญ่จากการขยายจักรวรรดิอังกฤษเป็นปฐม แม้จนบัดนี้ฐานที่มั่นของกีฬากอล์ฟยังคงอยู่ในสหรัฐอเมริกาและสหราชอาณาจักร ด้วยเหตุนี้ *USGA* แห่งสหรัฐอเมริกา และ *The Royal and Ancient Golf Club* แห่งสหราชอาณาจักร จึงเป็นองค์กรที่ทรงอิทธิพลในการบริหารกีฬากอล์ฟ ในปี ค.ศ. 1951 องค์กรทั้งสองได้ร่วมกันสะสางกติกาการแข่งขันกอล์ฟ และได้ใช้กติกาเดียวกันในปีต่อมา ข้อที่ยังตกลงกันไม่ได้ก็คือ ขนาดของลูกกอล์ฟ ลูกกอล์ฟที่ใช้แข่งขันในสหรัฐอเมริกามีขนาดใหญ่กว่าที่ใช้ในสหราชอาณาจักร อย่างไรก็ตาม ในปี ค.ศ. 1971 ทั้งสององค์กรบรรลุข้อตกลงที่จะใช้ลูกกอล์ฟขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 1.66 นิ้ว (42 มิลลิเมตร)

ทุนนิยมวัฒนธรรม (Cultural Capitalism) นับเป็นคลื่นลูกที่สองที่เสริมส่งกระแสกลาเนวัตของกีฬากอล์ฟ เมื่อกอล์ฟกลายเป็นกีฬาอาชีพในขั้นแรก ความนิยมเล่นกอล์ฟยังไม่ขยายตัวมากนัก ต่อเมื่อสามารถกำหนดเงินรางวัลในระดับสูง ความนิยมกีฬากอล์ฟจึงขยายตัวในอัตราเร่ง

เงินรางวัลเป็นสิ่งจูงใจที่ดึงดูดให้ผู้คนเข้าร่วมแข่งขัน แรงดึงดูดนี้มีมากพอแม้แต่จะทำให้เด็กเก็บลูกกอล์ฟवादฝันที่จะเป็นนักกอล์ฟอาชีพ ข้อเท็จจริงปรากฏต่อมาว่า นักกอล์ฟอาชีพจำนวนไม่น้อยได้ไต่เต้าจากเด็กเก็บลูกกอล์ฟ

เงินรางวัลในการแข่งขันกอล์ฟในชั้นแรกอยู่ในระดับต่ำ และไม่คุ้มกับค่าใช้จ่ายที่ต้องเสียไปในการเข้าร่วมแข่งขัน ต่อเมื่อกระบวนการแปรกีฬากอล์ฟให้เป็นสินค้ามีแรงเร่ง และการแข่งขันกอล์ฟเข้าสู่วงจรของระบบทุนนิยมวัฒนธรรม เงินรางวัลจึงเขยิบสูงขึ้นเรื่อยๆ กลไกของระบบทุนนิยมวัฒนธรรมเสริมส่งอาชีพนักกอล์ฟให้มีรายได้ระดับสูงยิ่ง

ธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับกีฬากอล์ฟมีตั้งแต่การออกแบบและการสร้างสนามกอล์ฟ ซึ่งบัดนี้กลายเป็นศาสตร์ที่ต้องศึกษา ยิ่งกีฬากอล์ฟแพร่หลายมากเพียงใด ความต้องการสร้างสนามกอล์ฟยิ่งมีมากเพียงนั้น ธุรกิจการออกแบบและการสร้างสนามกอล์ฟจึงรุ่งเรืองยิ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อความต้องการสร้างสนามกอล์ฟเพื่อการแข่งขันระดับนานาชาติมีมากขึ้น

การผลิตอุปกรณ์กีฬากอล์ฟนับเป็นธุรกิจสำคัญอีกประเภทหนึ่ง อุปกรณ์กีฬากอล์ฟมีตั้งแต่ไม้ตีกอล์ฟและลูกกอล์ฟ ไปจนถึงเครื่องแต่งกายและรองเท้า ซึ่งสัมพันธ์กับแฟชั่นการแต่งกาย

ธุรกิจสื่อมวลชนนับเป็นธุรกิจสำคัญอีกประเภทหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับกีฬากอล์ฟ การถ่ายทอดการแข่งขันกอล์ฟนับเป็นกลไกสำคัญยิ่งของระบบทุนนิยมวัฒนธรรม ในด้านหนึ่ง การถ่ายทอดการแข่งขันกอล์ฟเป็นกลไกในการสร้างความนิยมที่มีต่อกีฬาประเภทนี้ ยิ่งความนิยมมีมากเพียงใด ก็ยิ่งมีผู้ชมรายการกอล์ฟมากเพียงนั้น เมื่อเทคโนโลยีสารสนเทศรุดหน้าถึงขั้นที่มีการถ่ายทอดผ่านโทรทัศน์ระหว่างประเทศ เจ้าของรายการสามารถเก็บค่าธรรมเนียมการถ่ายทอดรายการเข้าสู่ประเทศต่างๆได้มากขึ้น แต่ในอีกด้านหนึ่ง การถ่ายทอดการแข่งขันกอล์ฟนับเป็นกลไกสำคัญในการหารายได้จากโฆษณา ยิ่งมีผู้นิยมชมรายการกอล์ฟมากเพียงใด ก็ยิ่งหารายได้จากโฆษณาได้มากเพียงนั้น นอกจากการโฆษณาโดยตรงแล้ว ยังมีการโฆษณาทางอ้อมด้วย ผู้ชมมีโอกาสเห็นอุปกรณ์กีฬากอล์ฟที่นักกอล์ฟผู้ยิ่งใหญ่ใช้ รวมถึงลดจนเครื่องแต่งกาย รองเท้า และเครื่องดื่ม กีฬากอล์ฟจึงเกี่ยวพันกับธุรกิจสื่อมวลชนและธุรกิจการโฆษณา

ธุรกิจการท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์กับกีฬากอล์ฟอย่างแน่นแฟ้น นักท่องเที่ยวจำนวนไม่น้อยตระเวนชมการแข่งขันกอล์ฟนานาชาติ การแข่งขันกอล์ฟจึงมีผลต่อการท่องเที่ยว สนามกอล์ฟมักเป็นส่วนหนึ่งของสถานตากอากาศ โรงแรมมักจะอยู่ไม่ห่างจากสนามที่ใช้แข่งขันกอล์ฟนานาชาติ เมื่อกอล์ฟกลายเป็นกีฬาที่มีผู้นิยมอย่างแพร่หลาย สถานตากอากาศที่สร้างขึ้นใหม่มักต้องมีสนามกอล์ฟด้วย ในประเทศที่ประชาชนมีเศรษฐกิจดีถึงระดับหนึ่ง คุณภาพชีวิตเป็นสิ่งที่โหยหา ความต้องการท่องเที่ยวและตากอากาศมีมากขึ้น ในประเทศเหล่านี้ ธุรกิจสนามกอล์ฟจะขยายตัว ณ บัดนี้

สถานตากอากาศระหว่างประเทศล้วนมีสนามกอล์ฟเกือบทั้งสิ้น การขยายตัวของสถานตากอากาศมีส่วนผลักดันให้สร้างสนามกอล์ฟเพิ่มขึ้น

ด้วยเหตุดังนี้ กีฬากอล์ฟจึงเกี่ยวพันกับธุรกิจหลายประเภท ซึ่งอาจจำแนกเป็นธุรกิจวงในกับธุรกิจวงนอก ธุรกิจวงในประกอบด้วยธุรกิจสนามกอล์ฟและธุรกิจการผลิตอุปกรณ์กีฬากอล์ฟ โดยเฉพาะอย่างยิ่งไม้ตีกอล์ฟและลูกกอล์ฟ ธุรกิจวงนอกประกอบด้วยธุรกิจสื่อมวลชน ธุรกิจโฆษณา ธุรกิจการท่องเที่ยว ธุรกิจเครื่องแต่งกาย และธุรกิจเครื่องดื่ม เครื่องช่วยความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจของกีฬากอล์ฟจึงกว้างขวางยิ่ง ในบรรดาธุรกิจเหล่านี้ ธุรกิจที่เกื้อหนุนกระบวนการสากลานวัตกรรมของกีฬากอล์ฟกลับเป็นธุรกิจวงนอก ผู้อุปถัมภ์การแข่งขัน ซึ่งทำให้เงินรางวัลทวีคูณสูงขึ้น อาจเป็นบริษัทผู้ผลิตเครื่องแต่งกายนักกีฬา บริษัทผู้ผลิตรองเท้ากีฬา บริษัทสุรา บริษัทรถยนต์ หรือแม้แต่บริษัทคอมพิวเตอร์

แต่กลไกของระบบทุนนิยมวัฒนธรรมที่สามารถทำงานเพื่อเสริมส่งกีฬากอล์ฟได้นั้น เกิดจากการประสานงานของธุรกิจการจัดการแข่งขันกอล์ฟ ธุรกิจประเภทนี้เองที่เป็นตัวการในการดึงกลไกต่างๆของระบบทุนนิยมวัฒนธรรมมาร่วมทำธุรกิจการจัดการแข่งขันกอล์ฟ ไม่เพียงแต่จะช่วยเร่งลักษณะความเป็นอาชีพของกีฬากอล์ฟ หากยังช่วยปลูกฝังให้การเล่นกอล์ฟเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตอีกด้วย การเติบโตของพลังเศรษฐกิจทุนนิยมช่วยแปรสภาพกีฬากอล์ฟให้กลายเป็นสินค้า ซึ่งมีผลต่อกระบวนการสากลานวัตกรรมของกีฬากอล์ฟ ในขณะที่กระบวนการสากลานวัตกรรมขับเคลื่อนรุดหน้าไป การเล่นกอล์ฟกลายเป็นวัฒนธรรมของชนชั้นกลางและชนชั้นสูงในประเทศต่างๆ เมื่อการปลูกฝังให้การเล่นกอล์ฟเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตประสบความสำเร็จ ระบบทุนนิยมวัฒนธรรมก็สามารถทำงานได้อย่างเต็มที่ ทั้งในการก่อให้เกิดส่วนเกินทางเศรษฐกิจ การสะสมทุน การผลิตซ้ำ และการขยายการผลิต

ในปัจจุบัน การแข่งขันกอล์ฟที่สำคัญมีอยู่ 4 รายการ ได้แก่

- (1) British Open ซึ่งเริ่มแข่งมาแต่ปี ค.ศ. 1860 จัดโดย *The Royal and Ancient Golf Club*
- (2) U.S. Open ซึ่งเริ่มแข่งมาแต่ปี ค.ศ. 1845 จัดโดยสมาคมกอล์ฟแห่งสหรัฐอเมริกา (USGA)
- (3) USPGA ซึ่งเริ่มแข่งมาแต่ปี ค.ศ. 1916 จัดโดยสมาคมนักกอล์ฟอาชีพแห่งสหรัฐอเมริกา (PGA)
- (4) US Masters ซึ่งเริ่มแข่งมาแต่ปี ค.ศ. 1934 ณ Augusta National Golf Club เมืองออกัสต้า มลรัฐจอร์เจีย สหรัฐอเมริกา สโมสรกอล์ฟแห่งนี้และการแข่งขันรายการนี้ริเริ่มขึ้นโดย บ็อบบี้ โจนส์ (Bobby Jones) นักกอล์ฟอเมริกันผู้มีชื่อเสียง

นักกอล์ฟที่ชนะการแข่งขันทั้ง 4 รายการนี้ในปีเดียวกันถือเป็นชัยชนะที่ยิ่งใหญ่ที่เรียกกันว่า *Grand Slam* แต่การแข่งขันกอล์ฟมิได้มีเพียง 4 รายการนี้เท่านั้น หากยังมีวงการแข่งขันทันที

เรียกกันว่า Circuit หมุนเวียนไปแข่งขันในประเทศต่างๆ แม้ในชั้นแรก การจัดการแข่งขันจะกระจุกอยู่ในสหรัฐอเมริกาและยุโรปตะวันตก แต่ในไม่ช้าก็ขยายสู่ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ สหภาพแอฟริกาใต้ และญี่ปุ่น เมื่อความเป็นสากลของกีฬากอล์ฟเติบโตใหญ่เต็มที่ วงจรการแข่งขันก็ขยายตัวต่อไป เกิด Caribbean Golf Circuit และ Far East Golf Circuit ไม่เพียงแต่วงจรการแข่งขันจะเพิ่มขึ้นเท่านั้น จำนวนประเทศสมาชิกในแต่ละวงจรถูกเพิ่มขึ้นด้วย การแข่งขันในแต่ละวงจรมีหลายรายการ หมุนเวียนไปตามประเทศสมาชิก ความสำคัญของการแข่งขันแต่ละรายการไม่เท่าเทียมกัน นักกอล์ฟหน้าใหม่ต้องไต่เต้าจากรายการที่มีความสำคัญน้อย ซึ่งเงินรางวัลต่ำ ต่อเมื่อแสดงฝีมือให้ปรากฏและมีคะแนนสะสมในระดับน่าพอใจ จึงเขยิบขึ้นไปแข่งขันในรายการที่มีเงินรางวัลสูง นักกอล์ฟฝีมือฉกาจจะเข้าแข่งขันเฉพาะรายการที่สำคัญเท่านั้น โดยที่การแข่งขันมีได้ทั้งปี เนื่องจากมีวงจรการแข่งขันครอบคลุมทั่วโลก และหมุนเวียนแข่งขันตามสภาพดินฟ้าอากาศ

กระบวนการสากลานวัตกรรมผลักดันให้เกิดสนามกอล์ฟในประเทศต่างๆ ณ บัดนี้จำนวนประเทศที่มีสนามกอล์ฟมีมากกว่าประเทศที่ไม่มีสนามกอล์ฟเสียอีก สถานตากอากาศระหว่างประเทศเกือบทุกแห่งมีสนามกอล์ฟ แม้แต่ในแอฟริกา ประเทศที่ล้าหลังดังเช่นอูกานดา มาลาวี ไควอูรี โคสต์ และเคนยา ก็ยังมีสนามกอล์ฟ ความยากจนของประชาชนส่วนใหญ่มิได้ขัดขวางการเติบโตของธุรกิจสนามกอล์ฟ ขอเพียงชนชั้นปกครองยอมรับวัฒนธรรมการเล่นกอล์ฟ กลไกของระบบทุนนิยมวัฒนธรรมก็จะทำงานของมันเอง

กล่าวโดยสรุปก็คือ ธุรกิจการจัดการแข่งขันกอล์ฟเป็นหัวหอกในการสร้างส่วนเกินทางเศรษฐกิจจากกีฬากอล์ฟ ส่วนเกินทางเศรษฐกิจนี้ขยายใหญ่ขึ้นเมื่อธุรกิจที่เกี่ยวข้องทั้งปวง ไม่ว่าจะเป็นธุรกิจสื่อมวลชน ธุรกิจการโฆษณา ธุรกิจการท่องเที่ยว ธุรกิจแฟชั่น รวมตลอดจนธุรกิจวัฒนธรรมอื่นๆ ร่วมกันแบกรับภาระรายจ่ายในการ 'ล้างสมอง' คนทั้งโลกให้ยอมรับการเล่นกอล์ฟเป็นวิถีชีวิต การ 'ล้างสมอง' มักจะเริ่มต้นที่ชนชั้นปกครอง ในประเทศที่มีการปกครองระบอบเผด็จการ กระบวนการ 'ล้างสมอง' เริ่มต้นที่ผู้นำฝ่ายทหาร เมื่อการ 'ล้างสมอง' เคลื่อนจากชนชั้นสูงลงสู่ชนชั้นกลางได้เมื่อใด การเล่นกอล์ฟก็กลายเป็น 'วัฒนธรรม' ในประเทศนั้นเมื่อนั้น เรื่องราวต่อจากนี้ไปก็เป็นไปตามกลไกของระบบทุนนิยมวัฒนธรรม ในประเทศที่การเล่นกอล์ฟฝังรากเป็น 'วัฒนธรรม' ธุรกิจหรือกลุ่มทุนวัฒนธรรมย่อมสามารถแสวงหาส่วนเกินทางเศรษฐกิจได้โดยง่าย มีการแบ่งปันส่วนเกินทางเศรษฐกิจระหว่างกลุ่มทุนวัฒนธรรมต่างๆ ส่วนเกินทางเศรษฐกิจบางส่วนเก็บสะสมเป็นทุนไว้ บางส่วนนำกลับไปผลิตซ้ำและขยายปริมาณของระบบทุนนิยมวัฒนธรรมให้กว้างไกลออกไป ในแง่นี้ ระบบทุนนิยมวัฒนธรรมของกีฬากอล์ฟมิได้แตกต่างในขั้นพื้นฐานจากกีฬาอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทนนิส